

ЮРІЙ СЕРГІЙОВИЧ АСЄЄВ – ДОСЛІДНИК АРХІТЕКТУРИ ДАВНЬОГО ПЕРЕЯСЛАВА

У статті розглядаються біографічні відомості, наукові досягнення, а також вагомий внесок визначного українського вченого, знаного фахівця з історії архітектури Юрія Сергійовича Асєєва у дослідження пам'яток кам'яної архітектури Переяслава давньоруської доби.

Ключові слова: Ю. С. Асєєв, давньоруська архітектура, археологічні дослідження, пам'ятки, Переяслав.

Археолого-архітектурні пам'ятки Переяслава, які досліджувалися у другій половині ХХ ст., увійшли до скарбниці вітчизняної археологічної та історичної науки, якісно збагатили та вплинули на її розвиток. Велику роль у цьому відіграв визначний архітектор, археолог, історик архітектури Юрій Сергійович Асєєв (рис. 1). Відомості, що публікуються, покликані відобразити вагомість творчого доробку відомого вченого, його життєві обставини й людські якості, але головне, його внесок у дослідження археологічних пам'яток давнього Переяслава.

Народився Юрій Сергійович Асєєв 26 грудня (13 грудня за старим стилем) 1917 р. у м. Курськ (Росія). Батько Сергій Асєєв навчався в Інституті цивільних інженерів, мати Ганна Дяченко закінчила Вищі жіночі курси у Петербурзі, де молоді люди й познайомилися в родині брата матері, відомого архітектора Дмитра Михайловича Дяченка (1887–1942) [2]. Останній працював у Києві й вважається засновником архітектурного стилю українського необароко; був репресований і загинув у ГУЛАГу; в Україні, найбільше у Києві залишилось кілька споруд його авторства [17]. Дядьком Ю.С. Асєєва по батьківській лінії був відомий російський поет-футурист Микола Миколайович Асєєв (1889–1963). У 1920-их рр. родина переїхала до Києва, де Ю. Асєєв навчався у Першій київській зразковій трудовій школі ім. Т. Шевченка. Після закінчення школи навчався у Київському будівельному технікумі (1932–1935), потім закінчив архітектурний факультет Київського інженерно-будівельного інституту, отримавши спеціальність «архітектор» (1935–1941) [1; 22]. Дипломна робота Ю.С. Асєєва була присвячена будівельній виставці в м. Києві [2].

Після звільнення Києва від німецьких окупантів Ю. С. Асєєв під керівництвом Петра Дмитровича Барановського (1892–1984) – відомого архітектора, реставратора, пам'яткоохоронця та музеєзнавця, брав участь в обстеженні та фіксації пошкоджених у роки війни пам'яток давньоруського зодчества на території України (1943–1945) [22].

З 1944 р. Ю. С. Асєєв працював старшим науковим співробітником Академії архітектури УРСР у Софійському заповіднику (1944–1948). Він узяв участь у дослідженні унікальної пам'ятки XII ст. – Кирилівської церкви, розпочатому ще до війни, а потім продовженому після звільнення Києва (1937–1939, 1944–1945) [10; 11]. Відтак було проведено масштабні архітектурні та археологічні дослідження Кирилівської церкви: здійснено загальні ремонтні роботи, виконано укріплення фундаментів, проведено термінову реставрацію живопису, оскільки він перебував у аварійному стані. Архітектурну складову цих обстежень та ремонтно-реставраційних робіт забезпечували історик архітектури Ю. С. Асєєв та архітектор Микола В'ячеславович Холостенко (1902–1978). Ю. С. Асєєв уперше на основі ретельного вивчення архітектури храму зумів реконструювати його первісний вигляд [12] (рис. 2). У 1948 р. науковець захистив кандидатську дисертацію, присвячену Кирилівській церкві. Його науковим керівником був Володимир Гнатович Заболотний (1898–1962) [2].

Дослідниця Софії Київської Ірма Фантинівна Тоцька (1935–2013) відзначала, що у повосенні 1940–1950-ті рр. Ю.С. Асєєв входив до команди дослідників, які робили архітектурні зондажі та здійснювали розкопки, вивчали будівельну техніку Софійського

собору, пізнавали первісні архітектурні форми будівлі, зокрема її куполів, досліджували структуру фундаментів тощо. На основі отриманих даних було виготовлено макет первісного вигляду Софійського собору (автори М. Кресальний, В. Волков, Ю. Асеев), який досі експонується в Софійському музеї [16]. Ірма Фантинівна згадувала, як талановитий архітектор проявив себе й у конкретній музейній роботі. Він був співорганізатором масштабної виставки з історії архітектури Давньої Русі, розгорнутої на другому поверсі собору: «Я й досі пам'ятаю ту виставку. Нас, молодих працівників заповідника, зобов'язали простудіювати експозицію, що й справді поглибило наші знання про архітектуру домонгольської Русі» [16].

Після захисту дисертації Ю. С. Асеев працював старшим науковим співробітником Інституту теорії та історії архітектури та будівельної техніки Академії архітектури УРСР (1948–1964). Паралельно з роботою в Академії він викладав історію архітектури в Київському інженерно-будівельному інституті (1948–1953) та в Київському художньому інституті (нині Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури) (1953–2000), куди перейшов працювати 1964 р.: спочатку на кафедрі історії мистецтв, згодом очолив кафедру зарубіжного мистецтва, теорії та історії архітектури й синтезу мистецтв, працював проректором Інституту [2; 11; 22]. 1972 р. захистив докторську дисертацію на тему «Зодчество Придніпровської Русі кінця XII – першої половини XIII століть», отримав звання професора (1973) [2].

Неоціненним є внесок Ю. С. Асеева у вивчення і реставрацію давньоруських архітектурних пам'яток. Він працював у різні роки над археологічним та архітектурним дослідженням пам'яток стародавньої архітектури Києва, Чернігова, Канева, Білгорода, Галича, Ужгорода, Керчі, Севастополя, Коктебеля та Переяслава. Є співавтором проектів реставрації Кирилівської церкви у Києві (1944–1946), П'ятницької церкви, Борисоглібського собору, Успенського собору Єлецького монастиря в Чернігові (1944–1945), Золотих воріт у Києві (1982). У 1998 р. за його реконструкцією відтворено втрачену в 1930-их рр. пам'ятку XII ст. – церкву Богородиці Пирогощі у Києві [2; 10]. Ю. С. Асееву належать проекти реконструкцій Десятинної церкви, Софійського собору, Кирилівської церкви, Спасо-Преображенського собору в Чернігові, давньоруських храмів Канева і Білгорода, Єпископських воріт та Михайлівського собору Переяслава [2].

Науковець випустив декілька цікавих праць за темами своїх досліджень: «Орнаменти Софії Київської» (1949); «Архітектура Кирилівського заповідника» (1950); «Памятники архитектуры Украины: чертежи и фотографии: Альбом» (1954), «Древний Киев, X–XVII вв.» (1956); «Спаский собор в Чернигові» (1959), «Новые данные о соборе Дмитриевского монастыря в Киеве» (1961), «Киевская София и древнерусское зодчество» (1973) та ін. [1; 2].

1950-ті – початок 1960-их рр. відзначилися дослідженнями Ю. С. Асеева у Переяславі. Дослідник відвідував Переяслав, починаючи з 1951 р.: у 1951–1952 рр. він, тоді старший науковий співробітник Інституту теорії та історії архітектури та будівельної техніки Академії архітектури УРСР, разом з архітектором Дмитром Ніловичем Яблонським (1921–2001), на той час аспірантом Академії архітектури УРСР, провів обстеження Михайлівської церкви, трапезної та дзвіниці. Архітекторами було складено проект реставрації цього архітектурного комплексу, за яким упродовж 1953–1958 рр. було здійснено реставраційні роботи [14, с. 37] (рис. 3; 4). Регулярно буваючи в місті через виробничу необхідність, Ю. С. Асеев мав змогу спостерігати за дослідженнями лєнінградських археологів на чолі з Михайлом Костянтиновичем Каргером (1903–1976), які у 1949–1956 рр. проводили розкопки Михайлівського собору XI ст. та інших пам'яток переяславської давньоруської архітектури. Напевно, тоді ж він познайомився з молодим директором Переяслав-Хмельницького історичного музею Михайлом Івановичем Сікорським (1923–2011).

З кінця 50-их рр. XX ст. в дослідженні археології Переяслава сталися кардинальні зміни: відбувся практично повний перехід справи дослідження місцевих археологічних пам'яток від російських археологів до вітчизняних фахівців. Ю. С. Асеев у кінці 1950-их – на початку 1960-их рр. забезпечував фахове архітектурне наповнення роботи українських

археологів у Переяславі. Саме Ю. С. Асєєв після М. К. Каргера, починаючи з 1958 р., зайняв «архітектурну нішу» у вивченні пам'яток давнього Переяслава [23, с. 80.].

У 1958 р. Ю. С. Асєєв уперше взяв безпосередню участь у розкопках пам'ятки переяславської архітектури – церкви кінця XI ст. на площі Возз'єднання, на дитинці давнього Переяслава. Для вивчення залишків виявленого М. І. Сікорським археолого-архітектурного об'єкту була організована спільна експедиція Інституту археології АН УРСР, Інституту теорії та історії архітектури Академії будівництва та архітектури УРСР, Переяслав-Хмельницького історичного музею. Очолив експедицію співробітник ІА АН УРСР Михайло Юліанович Брайчевський (1924–2001). Учасниками невеликої команди дослідників були Ю. С. Асєєв, М. І. Сікорський та А. К. Козін (рис. 5; 6). Консультував роботи академік архітектури В. Г. Заболотний, вчитель Ю. С. Асєєва, який був вихідцем з Переяслава й утримував тут батьківський будинок [9]. Автори дослідження припустили, що розкопані рештки належать літописній церкві (Успіння) Богородиці, закладеній Володимиром Мономахом 1098 р. на княжому дворі. Результати вищезгаданих досліджень були оприлюднені М. Ю. Брайчевським та Ю. С. Асєєвим у невеликій публікації «Археологические исследования в Переяслав-Хмельницком в 1958 г.» (1960). У ній у стислому вигляді описано нову архітектурну пам'ятку давньоруського Переяслава – залишки тринавного чотирьохстовпного храму (рис. 7). Отримані розкопками матеріали дозволили авторам статті прийти до висновку: «Вопрос об атрибуции раскрытой исследованиями 1958 г. церкви на площади Воссоединения нельзя считать окончательно решенным, но есть основания предполагать в нем Успенскую церковь 1098 г. В пользу этого свидетельствуют традиция наименования близстоящей церкви Успения, несомненно, восходящая к древнерусскому храму этого же имени, и датировка раскопанной церкви концом XI в., основанная на особенностях типа, строительной техники и форм здания. Важна и локализация княжеского двора в северной части Переяславского детинца» [8, с. 116]. Така атрибуція пам'ятки є зараз практично загальноприйнятою.

Восени 1959 р. працівники ПХІМ під керівництвом М. І. Сікорського, які, за участю запрошених співробітників Відділу народної творчості та історії українського мистецтва Академії архітектури і будівництва УРСР архітектора О. К. Козіна та художника Ю. І. Хіміча, частково відкрили дві паралельні стіни та чотирикутну споруду, що прилягала до них (рис. 8; 9). Проте відкриті 1959 р. частини споруди не давали повного уявлення про характер комплексу в цілому: потрібні були більш повне розкриття пам'ятки, фахова фіксація та спеціалізована консультація.

Тому наступного 1960 р. Переяслав-Хмельницька комплексна давньоруська експедиції ІА АН УРСР та ПХДІМ, очолювана Р.О. Юрою (1927–1977) та М. І. Сікорським (заступник), запросила до участі в дослідженнях Ю. С. Асєєва, визнаного фахівця з історії давньоруської архітектури. Він, окрім організації досліджень та складання наукових звітів, здійснював фіксацію безпосередню на розкопі, що засвідчують звіти. Ю.С. Асєєв є одним з авторів польових креслень (рис. 10). 1960 р. пам'ятку було відкрито в цілому, принаймні на всіх максимально можливих ділянках, які виявилися складовими елементами літописних Єпископських воріт з надбрамною церквою св. Феодора [18]. Ю. С. Асєєв виконав ґрунтовний аналіз архітектурної складової унікальної пам'ятки.

Результати вивчення Єпископських воріт давньоруського Переяслава викладено у кількох відомих статтях, в т.ч. у співавторстві з Р. О. Юрою, М. І. Сікорським, О. К. Козіним [3; 4; 18]. У статті Ю. С. Асєєва, О. К. Козіна, М. І. Сікорського, Р. О. Юри «Дослідження кам'яної споруди XI ст. в Переяслав-Хмельницькому дитинці» (1962) було розкрито обставини виявлення нової пам'ятки давньоруського зодчества, роль М. І. Сікорського й М. К. Каргера на початковому етапі розкопок у 1955–1956 рр. Було повно охарактеризовано весь відкритий комплекс споруд, який включав власне ворота, прямокутну вежу зі сходами, що вели на другий поверх до надбрамної церкви, а також кам'яну стіну єпископського двору – «город камен», що згадується у літописній статті 1089 р. [3, с. 57]. «Залишається недослідженою східна частина комплексу, яку через значні зруйнування та перекопки ґрунту і, головне, існуючі жилі й господарські споруди розкопати повністю немає

можливості. На території Переяслав-Хмельницького вже розкопано вісім архітектурних споруд XI–XII ст. Немає сумніву, що в майбутньому тут будуть відкриті й інші монументальні архітектурні пам'ятники, якими здавна славилася це одне з найстаріших міст Київської Русі», – прийшли до оптимістичного висновку дослідники [3, с. 61].

Дещо пізніше Ю. С. Асєєв провів наукове порівняння двох унікальних пам'яток – Єпископських воріт Переяслава та Золотих воріт Києва у своїй статті «Золоті ворота Києва та Єпископські ворота Переяслава» (1967) [5]. Щоправда, Єпископські ворота Переяслава, як відзначав дослідник, добре досліджені лише з внутрішнього боку, тобто, з середини дитинця, оскільки зовнішня частина воріт залишилась не розкопаною через розташовані над нею житлові та господарчі споруди. Ю. С. Асєєв створив графічну реконструкцію цих воріт, зобразивши їх із середини, тобто з внутрішнього боку [5] (рис. 11). Щоб уникнути фантазій, реконструкція спиралася виключно на матеріали археологічних досліджень, що в черговий раз засвідчило виключну наукову добросовісність та компетентність дослідника [23, с. 82].

Невелика перерва у роботі експедиції у 1961 р. для М. І. Сікорського була заповнена наполегливими пошуками нових об'єктів для досліджень, і вони увінчалися успіхом: співробітники ПХДІМ у черговому шурфі на дитинці натрапили на залишки кам'яної споруди, яка згодом виявилася т. зв. Єпископським палацом [9].

У 1962 р. роботи експедиції були продовжені, основний її кістяк склали науковці, які досліджували Єпископські ворота – Р. О. Юра, Ю. С. Асєєв, М. І. Сікорський. На садибі № 26 по вул. Радянській (нині вул. Успенська), в розкопі, доведеному до глибини 3,6 м, невдовзі були розчищені фундамент та кладка стіни XI ст. (рис. 12). Зокрема, відкрито північну стіну та кути будівлі, знайдено шиферні різьблені плити від мозаїчної підлоги, мармурова капітель візантійського походження, прикрашена різьбою з рослинним орнаментом [19, с. 10] (рис. 13).

Наступного 1963 р. розкопки Переяславської давньоруської експедиції на чолі з Р. О. Юрою було продовжено, підсилено роботою практикантів-студентів Київського художнього інституту (всього 11 осіб). Практика студентів – майбутніх архітекторів, безперечно, була організована їх викладачем Ю.С. Асєєвим.

Наслідком польового сезону 1963 р. стало відкриття двокамерної громадської будівлі розміром 18x11 м, внутрішні приміщення якої являли собою великі пишно прикрашені зали для урочистих прийомів. Розкопана пам'ятка була визначена як «залишки однієї з споруд цілого архітектурного комплексу, який був побудований у 80-их рр. XI ст. переяславським митрополитом Єфремом» [21, с. 154]. Серед знахідок сезону виділяються свинцеві покрівельні листи, уламки черепиці та залишки керамічних водопровідних труб, значна кількість мозаїчної смальти, в т.ч. із золотою фольгою, численні плитки мармуру. Особливий інтерес викликала знахідка вислої свинцевої актової печатки з погрудним зображенням Богоматері (Оранти), архангела Михайла та написом грецькою мовою: зазвичай такі ознаки засвідчують приналежність подібних артефактів церковним владикам – митрополитам або єпископам [20, с. 4; 21].

Матеріали досліджень були опубліковані Ю. С. Асєєвим у співавторстві з Р. О. Юрою та М. І. Сікорським у статті «Пам'ятник гражданского зодчества XI в. в Переяславе-Хмельницком» (1967) [4]. Аналіз архітектурних особливостей споруди та виявлених у ній знахідок (мармурова капітель, покрівельна черепиця, великі фрагменти свинцевих листів, уламки керамічних водопровідних труб, рештки мозаїчних підлог та настінних мозаїк, мармурові оздоблювальні плитки, єпископська печатка) дозволив авторам досліджень зробити висновок: «Как план здания, так и характер его украшений не оставляет сомнения в том, что данное сооружение не церковное. Это подтверждает тот факт, что во время раскопок не было обнаружено ни малейших следов погребений, а также ни одной церковной вещи. Бесспорно, перед нами дворцовое сооружение, возможно – часть дворцового комплекса» [4, с. 212–213].

1974 р. ПХДІМ поновив розкопки Михайлівського собору XI ст. На запрошення М. І. Сікорського у 1975 р. молодий талановитий архітектор і археолог Віктор Олександрович Харламов (1946–1996) очолив Архітектурно-археологічну експедицію ІА АН УРСР. В.О. Харламов запросив допомоги й сприяння у дослідженнях Ю. С. Асєєва. Експедицією

було розкрито залишки храму в тому ж обсязі, що й у свій час М. К. Каргером, окрім південних прибудов-усипалень (рис. 14). Під час повторного розкриття церковної споруди були виявлені й нові, не вивчені раніше ділянки, проявилися не помічені раніше деталі (рис. 15; 16). Всебічний розгляд отриманих результатів дозволив по-новому висвітлити особливості та прикметні риси давньої архітектури унікальної пам'ятки. У статті Ю. С. Асєєва, В. О. Харламова та М. І. Сікорського «Исследование Михайловского собора в Переяславе-Хмельницком» (1979) було представлено опис отриманих результатів та висновки узагальнюючого характеру, також опубліковано нову реконструкцію плану споруди та реконструкцію первісного вигляду Михайлівського храму [7] (рис. 17).

Ю. С. Асєєву належить першість у виділенні самостійної переяславської архітектурної школи давньоруського часу, пріоритет у введенні переяславських пам'яток до загальної схеми архітектури Давньої Русі [4, с. 110–112; 6; 7].

Ю. С. Асєєв узяв діяльну участь у підготовці шеститомної «Історії українського мистецтва». До першого тому «Мистецтво найдавніших часів та епохи Київської Русі» він написав ґрунтовний вступ, розділи «Мистецтво Криму V–XIV століть», «Архітектура Київської Русі X – початку XII століття», «Архітектура Середнього Придніпров'я та галицько-волинських земель у XII–XIII століттях» та післямову (1966). Ю. С. Асєєв та інші автори «Історії» були відзначені Державною премією УРСР (1971) [2; 16]. Вчений був співавтором колективних праць вітчизняних дослідників: «Нариси історії архітектури Української РСР» (1957), «Всеобщая история архитектуры» (т. 3, 1966), «История украинского искусства» (т. 1, 1966). Є автором декількох книжок з історії архітектури та мистецтва, серед яких «Архитектура Крыма» (у співавторстві; 1961), «Мистецтво стародавньої Русі» (1963), «Архітектура Київської Русі» (1969), «Джерела. Мистецтво Київської Русі» (1980), «Архитектура древнего Киева» (1982), «Стили в архитектуре Украины» (1989) та ін. [2].

Дослідник опублікував 16 книг, монографій та альбомів, понад 260 статей із історії давньої архітектури та мистецтва України. Колега Ю. С. Асєєва І. Ф. Тоцька згадувала: «Великий інтерес викликала кожна з цих книжок. Вони стали настільними для науковців, підручниками для студентів, джерелами знань для музейних працівників і екскурсоводів... Асєєв був всебічно освіченою людиною. Він досконально знав світову архітектуру, його перу належать книжки про давню грецьку архітектуру, шедеври світової архітектури від античних часів до сьогодення. Він мав глибинні знання в красному письменстві і сам був наділений літературним хистом, – щоб переконатися в цьому, досить прочитати блискучі описи Софії Київської в його працях» [16].

І. Ф. Тоцька спостерігала, як на початку 1980-их рр., під час відзначення 1500-річчя Києва, Ю. С. Асєєв із великим ентузіазмом взяв участь у розробленні макета стародавнього Києва, який виконувала талановита художниця Дінора Павлівна Мазюкевич. Він був одним із наукових консультантів [16]. У групу входило також більше десятка відомих спеціалістів – археологів, архітекторів, художників, реставраторів, які за час роботи, збираючись на обговорення різних проблем, провели понад 60 нарад [15, с. 21–23]. У макеті дістали відображення всі деталі, які на той час були відомі вченим. Після закінчення роботи макет було ретельно зафотографовано й Ю. С. Асєєв видав альбом «Обриси Древнього Києва» (1981) [16]. Макет донині експонується у Софійському соборі.

Ю. С. Асєєв отримав звання Заслуженого архітектора України (1992), був лауреатом Державних премій України (1971, 1992), дійсним членом Всесвітньої організації охорони пам'яток (ICOMOS), Почесним членом Української академії архітектури (1992), членом Національної спілки архітекторів, членом комісії з відтворення видатних пам'яток історії та культури при Президентові України (1995) [1; 2; 13].

Помер Ю. С. Асєєв 4 жовтня 2005 р. у віці 87 років. Похований на Байковому кладовищі у Києві.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Асєєв Юрій Сергійович // Вікіпедія. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wik>.
2. Асєєв Юрій Сергійович // Державна наукова архітектурно-будівельна бібліотека імені В. Г. Заболотного. Видатні особистості в архітектурі. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://t.deco-creative.com.ua/>.
3. Асєєв Ю. С. Дослідження кам'яної споруди XI ст. в Переяславі-Хмельницькому дитинці / Ю. С. Асєєв, О. К. Козін, М. І. Сікорський, Р. О. Юра // Вісник академії будівництва і архітектури УРСР. – 1962. – № 4. – С. 57–61.
4. Асєєв Ю. С. Памятник гражданского зодчества XI в. Переяславе-Хмельницком / Ю. С. Асєєв, М. И. Сикорский, Р. А. Юра // СА. – 1967. – № 1. – С. 199–214.
5. Асєєв Ю. С. Золоті ворота Києва та Єпископські ворота Переяслава / Ю. С. Асєєв // Вісник Київського університету. – 1967. – № 8. – Вип. 1. – С. 45–58.
6. Асєєв Ю. С. Пам'ятки архітектури / Ю. С. Асєєв // Археологія Української РСР. Ранньослов'янський та давньоруський період. – К.: Наукова думка, 1975. – Т. 3. – С. 392–413.
7. Асєєв Ю. С. Исследование Михайловского собора в Переяславе-Хмельницком / Ю. С. Асєєв, В. А. Харламов, М. И. Сикорский // Славяне и Русь (На материалах восточнославянских племен и Древней Руси). Сб. науч. тр. / ИА АН УССР. – К.: Наукова думка, 1979. – С. 122–137.
8. Брайчевский М. Ю. Археологические исследования в Переяславе-Хмельницком в 1958 году / М. Ю. Брайчевский, Ю. С. Асєєв // КСИА. – Вып. 81. – 1960. – С. 112–116.
9. Бузян Г. М. М. І. Сікорський – археолог / Г. М. Бузян // Михайло Іванович Сікорський: творець історії й хранитель часу. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – С. 139–183.
10. Кілессо Т. С. Асєєв Юрій Сергійович / Т. С. Кілессо // Енциклопедія сучасної України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=44434.
11. Кот С. І. Асєєв Юрій Сергійович / С. І. Кот, Р. І. Бонда // Енциклопедія історії України: Т. 1. А–В / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України, Інститут історії України. – К.: Наукова думка, 2003. – 688 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://history.org.ua/?encyclorp&termin = Asieiev_Y.
12. Марголіна І. Літопис музею «Кирилівська церква». До 80-річчя від дня заснування / І. Марголіна // Відлуння віків / Наукова електронна бібліотека періодичних видань НАН України. – № 1 (12). – 2010. – С. 47–57. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/17558>.
13. Мезенцева Г. Г. Дослідники археології України. Енциклопедичний словник-довідник / Г. Г. Мезенцева. – Чернігів: Сіверянська думка, 1997. – 205 с.
14. Набок Л. М. Православні храми Переяславщини: історія, дослідження, сучасність / Л. М. Набок, О. В. Колибенко. – К.: Типографія від «А» до «Я», 2007. – 176 с.
15. Самойленко О. Реставрація виставково-демонстративного макета стародавнього Києва. До 100-річчя від дня народження Дінари Мазюкевич // Відлуння віків. – № 2 (10). – 2008. – С. 21–25. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pamjatky.org.ua/wp-content/uploads/2011/10/vv_2_2008.pdf.
16. Тоцька І. Юрій Асєєв / І. Тоцька // Пам'ятки України: історія та культура. – № 4. – 2006. – С. 52–57.
17. Черкаська Г. Дмитро Дяченко // UAHistory – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uahistory.com/topics/famous_people/8973.
18. Юра Р. О. Археологічні розкопки в Переяславі-Хмельницькому (в 1959–1960 рр.) / Р. О. Юра, М. І. Сікорський, Ю. С. Асєєв // Наукові записки ПХДІМ. – Переяслав-Хмельницький, 1960. – Вип. 2. – С. 89–91.
19. Юра Р. А. Отчет о работе Переяславской древнерусской экспедиции Института археологии Академии наук УССР в 1962 г. // НА ІА НАНУ. – 1962/5. – 10 с.

20. Юра Р. А. Отчет о работе Переяславской древнерусской экспедиции Института археологии АН УССР в 1963 г. // НА ІА НАНУ. – 1963/12. – 9 с.

21. Юра Р. О. Нова пам'ятка архітектури XI ст. у Переяславі-Хмельницькому / Р. О. Юра // УІЖ. – 1965. – № 9. – С. 152–154.

22. Юрий Сергеевич Асеев // Киевский календарь. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://calendar.interesniy.kiev.ua/Event.aspx?id=1501>.

23. Юрченко О. В. Дослідження археологічних пам'яток Переяславщини: історіографія (XIX – початок XXI ст.); дис. канд. ... іст. наук: 07.00.06 / Олександр Васильович Юрченко. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – 290 с.

Halyna Buzian

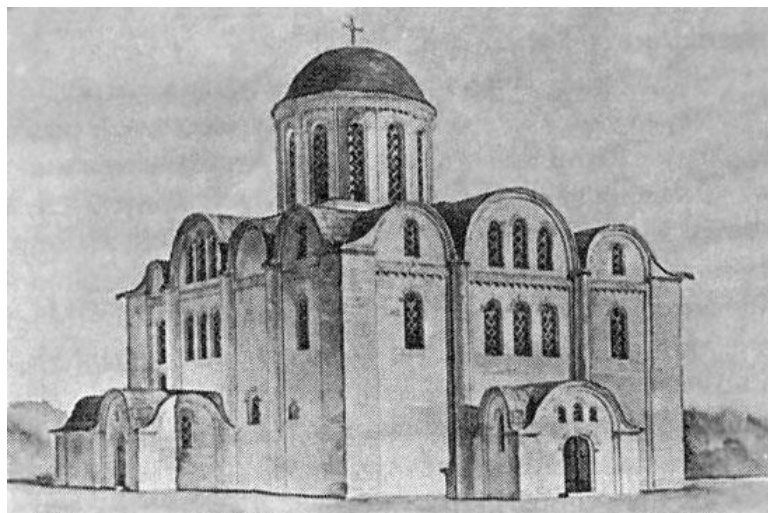
YURIY SERHIIOVYCH ASIEIEV IS THE RESEARCHER OF ANCIENT PEREIASLAV ARCHITECTURE

The article considers biographical information, scientific achievements, as well as a significant contribution of an outstanding Ukrainian scientist, a well-known specialist in the history of architecture Yuriy Serhiiovych Asieiev in the study of monuments of Pereiaslav stone architecture of ancient Rus' times.

Key words: *Y.S. Asieiev, ancient Rus' architecture, archaeological research, sites, Pereiaslav.*

Рис. 1. Портрет Ю. С. Асеева.

Рис. 2. Проект реконструкції Кирилівської церкви XII ст. у Києві. Автор Ю. С. Асеев.

Рис. 3. Трапезна та дзвіниця Михайлівського монастиря XVIII ст. у Переяславі. 1950-ті рр.

Рис. 4. Михайлівська церква XVIII ст. у Переяславі. 1980-ті рр.

Рис. 5. На розкопках церкви Володимира Мономаха XI ст. у Переяславі: сидять (зліва направо) у першому ряду М. Ю. Брайчевський, Ю. С. Асєєв, у другому ряду – О. К. Козін, М. І. Сікорський. 1958 р.

Рис. 6. На розкопках церкви Володимира Мономаха XI ст.: стоять (зліва направо) М. Ю. Брайчевський, О. К. Козін, М. І. Сікорський, Ю. С. Асєєв. 1958 р.

Рис. 7. Розкопки церкви Володимира Мономаха XI ст. 1958 р.

Рис. 8. Розкопки Єпископських воріт XI ст. у Переяславі. 1960 р.

Рис. 9. Розкопки Єпископських воріт XI ст. Розчистка башти. 1960 р.

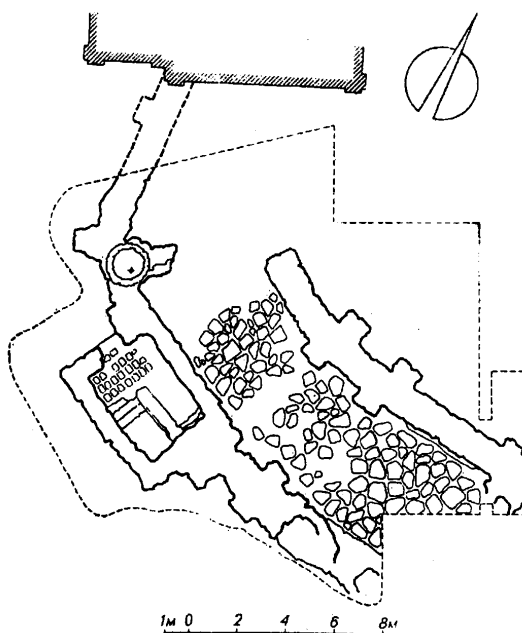

Рис. 10. Залишки Єпископських воріт XI ст. План. 1960 р.

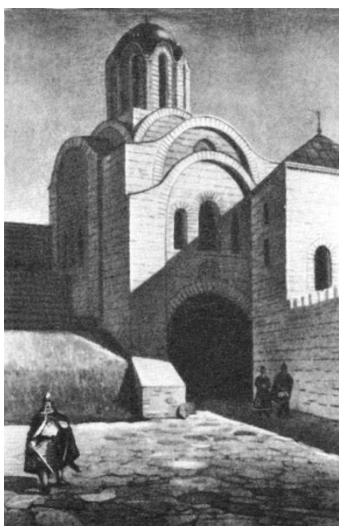

Рис. 11. Проект реконструкції Єпископських воріт XI ст. Автор Ю. С. Асєєв. 1967 р.

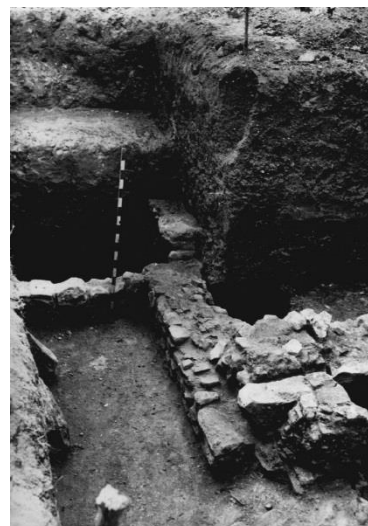

Рис. 12. Розкопки Єпископського палацу XI ст. у Переяславі. 1962 р.

Рис. 13. Капітель. Мармур. Єпископський палац XI ст. 1962 р.

Рис. 14. Розкопки Михайлівського собору XI ст. у Переяславі. Загальний вигляд розкопу. 1975 р.

Рис. 15. Розкопки Михайлівського собору XI ст. Стовпи північного нефу. 1975 р.

Рис. 16. Розкопки Михайлівського собору XI ст. Розчистка фундаментів апсиди. 1975 р.

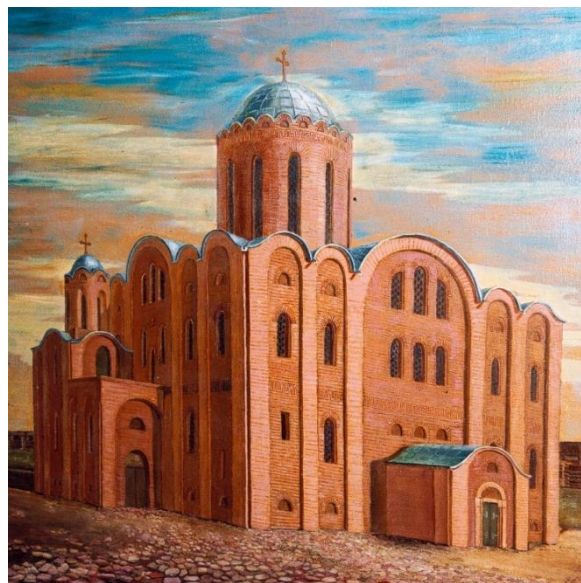

Рис. 17. Проєкт реконструкції Михайлівського собору XI ст. Автор Ю. С. Асєєв. 1979 р.